

Schoolloopbaan, niveauoverstap en schoolwisselingen

In de monitor schoolloopbanen voortgezet onderwijs brengt Onderzoek en Statistiek (O&S) de onderwijsloopbanen van Amsterdamse leerlingen in kaart, vanaf het moment dat ze een basisschooladvies ontvangen en de overstap maken naar de middelbare school tot aan het behalen van een diploma.

In deze factsheet staat het diplomamoment centraal. Hoeveel leerlingen halen een diploma op het niveau van het basisschooladvies? En hoeveel leerlingen zijn van niveau gewisseld? Daarnaast wordt in beeld gebracht hoeveel leerlingen van school wisselen tijdens hun schoolloopbaan. Van de schoolloopbanen in het Amsterdamse vo is ook een dashboard gemaakt: [dashboard-schoolloopbanen](#).

Schoolloopbanen van Amsterdamse leerlingen

We volgen in deze factsheet de leerlingen die in schooljaar 2011/'12 (cohort 2011) tot en met schooljaar 2018/'19 (cohort 2018) op een Amsterdamse middelbare school zijn gestart. De termen opstroom, doorstroom en afstroom worden gebruikt om het niveau van het basisschooladvies met het diploma te vergelijken. Deze woorden dragen een positieve en negatieve connotatie met zich mee. Helaas is hiervoor nog geen neutraal alternatief voorhanden.

Scholen in het voortgezet onderwijs (vo) bieden lesprogramma's aan op verschillende onderwijsniveaus. In schooljaar 2020/'21 telde Amsterdam:

- vijf scholen voor praktijkonderwijs,
- twintig vmbo-basis/kader/(theoretisch)-scholen,
- tien havo/vwo scholen,
- zeven categorale vwo-scholen en
- 26 schoolgemeenschappen waar vanaf vmbo-basis of theoretisch tot en met vwo wordt aangeboden.

Op elf van deze schoolgemeenschappen wordt een brede brugklas aangeboden waar leerlingen met een vmbo, havo en vwo advies gezamenlijk les krijgen. In de resultaten worden verschillen tussen deze schooltypes in beeld gebracht.

De belangrijkste bevindingen uit de monitor schoolloopbanen:

- Driekwart van de leerlingen haalt een diploma op het niveau van het basisschooladvies. Het aandeel leerlingen dat een lager diploma haalt dan het advies en dus is afgestroomd neemt af.
- Het aantal leerlingen dat van niveau wisselt tijdens de schoolloopbaan verschilt per schooltype. Leerlingen halen het vaakst een hoger diploma op scholen waar het niveau van hun schooladvies het laagste is dat wordt aangeboden. Andersom stromen leerlingen het vaakst af op scholen waar het niveau van hun schooladvies het hoogste is dat wordt aangeboden.
- Gemiddeld wisselen twee op de tien leerlingen van school tot en met de vierde klas. Leerlingen met een havo advies wisselen het vaakst. Onder leerlingen met een schooladvies voor havo, havo/vwo of vwo hebben jongens een grotere kans om van school te wisselen dan meisjes, onder leerlingen met een schooladvies voor vmbo-b t/m vmbo-k wisselen meisjes juist vaker van school. Jongens stromen bij een schoolwisseling vaker af, meisjes stromen vaker op.

Niveauijwisselingen tijdens schoolloopbaan

Driekwart van de leerlingen haalt een diploma op het niveau van het basisschooladvies.

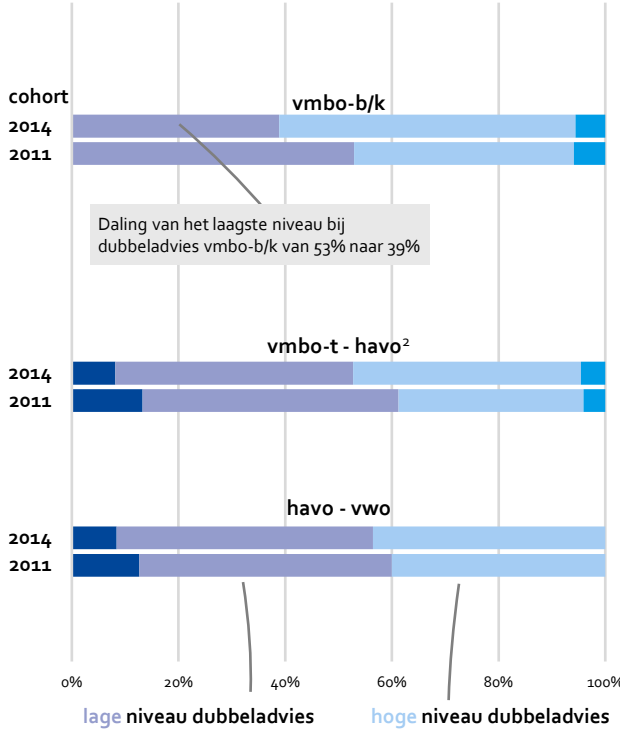
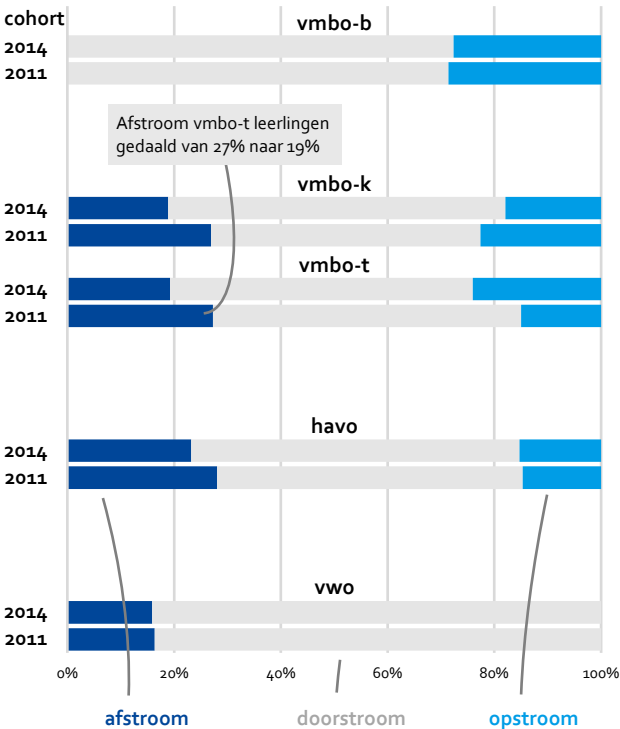
Het meest recente cohort dat we kunnen volgen tot aan het diploma bestaat uit leerlingen die in schooljaar 2014/'15 op de middelbare school zijn gestart. Driekwart van deze leerlingen waren doorstromers en haalde een diploma op het niveau van het basisschooladvies. Het aandeel leerlingen dat een lager diploma haalde dan het advies en dus is afgestroomd neemt af. Van de leerlingen die startten in schooljaar 2011/'12 betrof dit 18% van de leerlingen en in het meest recente cohort is dit gedaald naar 14%.

De daling in het aandeel afstromers zien we het sterkst terug onder leerlingen met een advies voor vmbo-k en vmbo-t. Leerlingen met een advies voor vmbo-k halen vaker een diploma op het niveau van het advies en leerlingen met een advies voor vmbo-t halen vaker een diploma op een hoger niveau.

Leerlingen met het dubbeladvies vmbo-b/k uit cohort 2014 eindigen vaker op het hoogste niveau van het dubbeladvies dan leerlingen uit cohort 2011. Leerlingen met het dubbeladvies vmbo-t/havo stromen minder vaak af en halen in plaats daarvan vaker een havo-diploma.

Niveau diploma t.o.v. het basisschooladvies bij een enkel advies en bij een dubbeladvies, Amsterdamse leerlingen

Bron: CBS, bewerking O&S

Amsterdamse leerlingen stromen minder vaak op.

In vergelijking met het landelijk gemiddelde en de andere grote steden in Nederland (Den Haag, Rotterdam en Utrecht) stromen Amsterdamse leerlingen minder vaak op.

Dit valt deels te verklaren doordat Amsterdamse leerlingen vaker dan in Rotterdam en Den Haag een vwo-advies krijgen. Deze leerlingen met een vwo-advies kunnen niet opstromen.

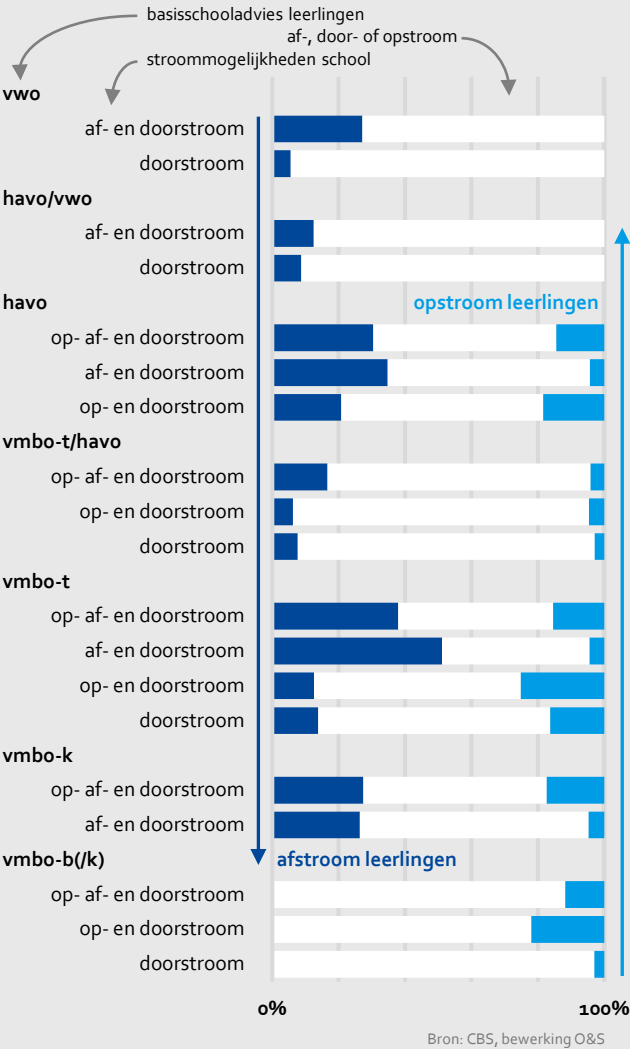
Utrecht heeft in dit opzicht een opvallende positie. Daar krijgen leerlingen het vaakst een vwo-advies ten opzichte van de andere steden en daar stromen ook de meeste leerlingen op vanuit andere niveaus. Dit komt doordat leerlingen in Utrecht na het eerste diploma vaker doorgaan voor een hoger tweede diploma op de middelbare school.

Dubbeladvies:

Leerlingen kunnen als basisschooladvies een enkel of een dubbeladvies behalen. Leerlingen met een dubbeladvies stromen over het algemeen minder vaak af. Dit komt omdat deze leerlingen binnen het advies de mogelijkheid hebben om van niveau te veranderen.

Op- en afstroom hangt samen met het schooltype en leerlingenkenmerken

Niveau behaald diploma t.o.v. het basisschooladvies naar niveau en op- en afstroommogelijkheden op de school, cohort 2011-2014

Op scholen waar vmbo-t-leerlingen kunnen op- en doorstromen (vmbo-t/havo- of vmbo-t/havo/vwo-scholen) haalt 25% van deze leerlingen een hoger diploma. Op scholen waar zij kunnen doorstromen geldt dit voor 16% en op scholen waar zij zowel kunnen af-, op-, en doorstromen geldt dit voor 15%.

De mogelijkheid voor leerlingen om op een school van niveau te wisselen is afhankelijk van de niveaus die er worden aangeboden. Er zijn scholen waar maar één niveau wordt aangeboden en waar dus alleen kan worden doorgestroomd, dit geldt bijvoorbeeld voor vwo-leerlingen op categorale gymnasia. Wanneer deze leerlingen van niveau willen wisselen zullen zij daarvoor ook van school moeten wisselen. Daarnaast zijn er scholen waar twee of meerdere niveaus worden aangeboden en waar leerlingen afhankelijk van hun advies kunnen afstromen, doorstromen en opstromen.

In het algemeen geldt dat leerlingen vaker van niveau wisselen op scholen die meerdere niveaus aanbieden. Op scholen waar kan worden opgestroomd halen leerlingen vaker een hoger diploma dan het basisschooladvies. Leerlingen halen het vaakst een hoger diploma op scholen waar het niveau van hun advies het laagste is dat wordt aangeboden. Dit is bijvoorbeeld het geval voor vmbo-t-leerlingen op vmbo-t/havo-scholen en op vmbo-t/havo/vwo-scholen.

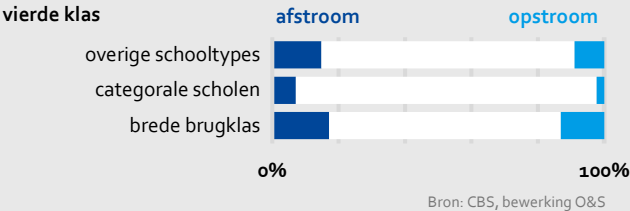
Wanneer leerlingen kunnen afstromen op hun eigen school gebeurt dat ook vaker. Leerlingen stromen het vaakst af op scholen waar het niveau van hun advies het hoogste is dat wordt aangeboden. Dit zien we het sterkst terug onder vmbo-t-leerlingen op vmbo-b/k/t-scholen, van hen stroomt 51% af ten opzichte van gemiddeld 24% op andere typen scholen.

De kans om op-of af te stromen hangt niet alleen af van het schooltype maar verschilt ook per leerling. Wanneer we rekening houden met de eindtoetsscore van leerlingen, het geslacht en hun sociaaleconomische achtergrond (gemeten door het opleidingsniveau van hun ouders) dan zien we dat het effect van schooltype iets minder groot wordt op de kans om op- of af te stromen. De regressiemodellen van deze resultaten zijn terug te vinden in de bijlage.

Uit ander onderzoek blijkt dat scholen waarop vwo-leerlingen alleen kunnen doorstromen niet altijd tot de beste prestaties leiden.* Daarnaast zien we dat de leerlingenpopulatie op scholen verschilt per niveauaanbod, onder andere naar sociaaleconomische kenmerken en gemiddelde eindtoetsscores. Ook dit verklaart voor een deel waarom op bepaalde schooltypes leerlingen vaker op- en afstromen.

*) Oosterbeek, H., Ruijs, N. & de Wolf, I. (2020) Using admission lotteries to estimate heterogeneous effects of elite school. Tinbergen Institute Discussion Paper.

Niveau vierde klas t.o.v. het basisschooladvies van leerlingen in brede brugklas t.o.v. andere scholen, cohort 2015-2018

Leerlingen in brede brugklassen zijn na vier jaar vaker op- én afgestroomd dan gemiddeld.

In Amsterdam zijn er elf scholen die een brede brugklas aanbieden, waarin leerlingen met een vmbo t/m vwo-advies gezamenlijk les volgen. We hebben in beeld gebracht hoeveel leerlingen die in een brede brugklas zijn gestart vier jaar later van niveau zijn gewisseld ten opzichte van leerlingen op andere schooltypen. Hierbij is gekeken naar de leerlingen uit cohort 2015 t/m 2018.

Leerlingen uit de brede brugklas stromen zowel iets vaker af als op in vergelijking met het stedelijk gemiddelde. Leerlingen met een advies voor vmbo-b t/m vmbo-t stromen in deze klassen minder vaak af en wat vaker door naar een hoger niveau dan gemiddeld op andere schooltypen. Leerlingen met een havo/vwo en vwo-advies stromen daarentegen iets vaker af ten opzichte van andere scholen.

Schoolwisselaars: Leerlingen met een vmbo-t-advies en een havo-advies wisselen het vaakst van school

Gemiddeld wisselen twee op de tien leerlingen van school tot en met de vierde klas. Dit aandeel is redelijk stabiel over de tijd. Leerlingen met een havo-advies wisselen het vaakst van school: in het meest recente cohort 2018 is een kwart van deze groep tussen de eerste en vierde klas naar een andere school gegaan dan waar zij zijn gestart. Onder leerlingen met een advies voor het praktijkonderwijs (7%) en leerlingen met een vwo-advies (11%) is het aandeel dat van school wisselt het kleinst.

Er wordt in deze factsheet alleen gekeken naar leerlingen die binnen Amsterdam van schoollocatie zijn gewisseld, leerlingen die naar een school in een andere stad zijn gegaan worden buiten beschouwing gelaten. Wat opvalt is dat veel schoolwisselingen plaatsvinden tussen scholen van hetzelfde schoolbestuur. Hierbij gaat het soms om grote groepen leerlingen die gezamenlijk vanuit dezelfde herkomstsschool op een nieuwe school starten. Dit kan te maken hebben met het splitsen of samenvoegen van scholen met meerdere locaties, maar ook met afspraken omtrent doorverwijzing van leerlingen binnen het bestuur wanneer zij bijvoorbeeld willen af- of opstromen.

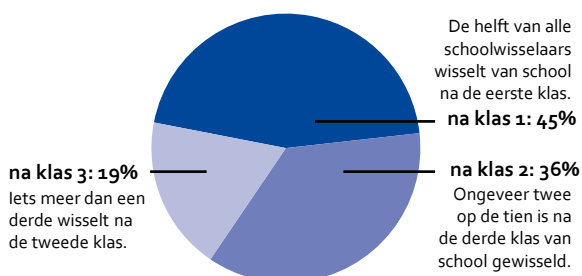
Het aandeel schoolwisselaars is het grootst op scholen waar leerlingen alleen kunnen doorstromen op het niveau van hun basisschooladvies. Dit geldt voor alle niveaus. Voor leerlingen met een havo-advies is daarnaast het aandeel wisselaars groot op scholen waar zij kunnen op- en doorstromen, dus op havo/vwo-scholen.

Verskillende typen scholen trekken verschillende typen leerlingen. Dit verklaart voor een deel waarom op bepaalde schooltypes leerlingen vaker van school wisselen. Wanneer we rekening houden met de eindtoetsscore van leerlingen, het geslacht en hun sociaaleconomische achtergrond (gemeten door het opleidingsniveau van ouders) dan blijft de kans om van school te wisselen het grootst op scholen waar alleen kan worden doorgestroomd, maar het verschil met de andere schooltypes wordt wel kleiner.

De regressiemodellen van deze resultaten zijn terug te vinden in de bijlage.

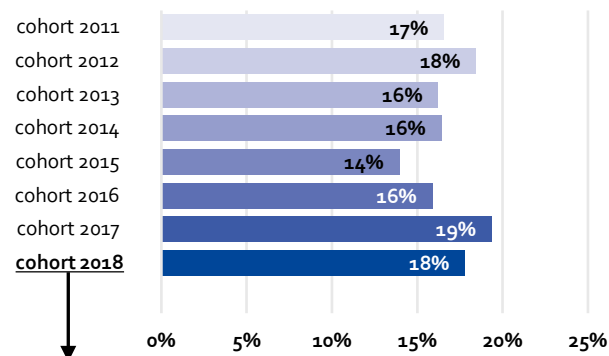
Moment van schoolwisseling, cohort 2011-2018

Het moment van schoolwisseling verschilt nauwelijks naar niveau en ook over de cohorten heen is dit beeld stabiel.

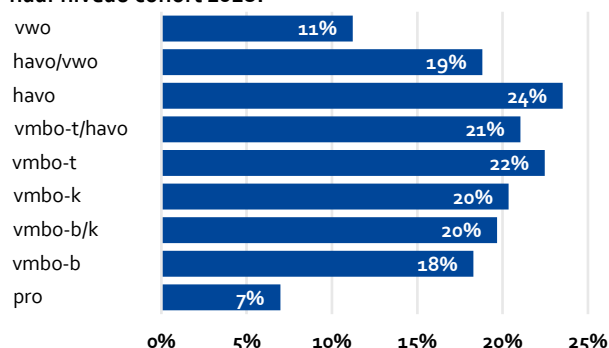

Bron: CBS, bewerking O&S

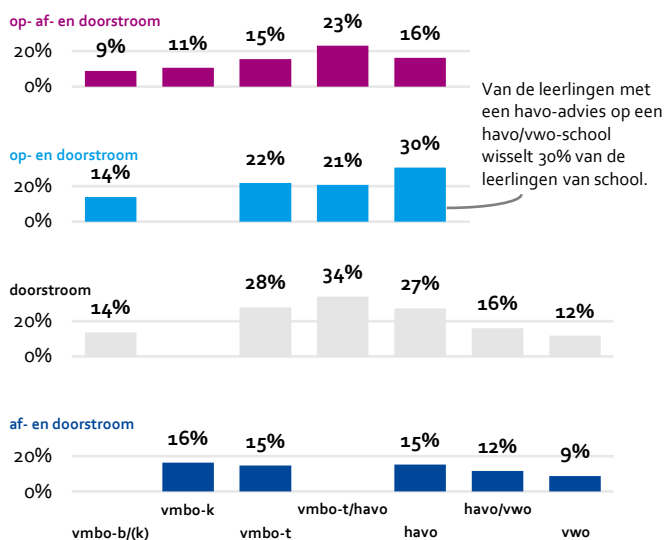
Aandeel leerlingen dat van middelbare school is gewisseld in Amsterdam tussen de eerste en vierde klas, naar cohort:

naar niveau cohort 2018:

Schoolwisselaars naar niveau van het advies en op- en afstroommogelijkheden op de school, tussen de eerste en de vierde klas, cohort 2011-2018

Bron: CBS, bewerking O&S

Jongens stromen bij schoolwissel vaker af, meisjes stromen vaker op

Het aandeel jongens en meisjes dat van school wisselt verschilt aanzienlijk van elkaar en hangt samen met het niveau van het basisschooladvies. Onder leerlingen met een advies voor havo, havo/vwo of vwo hebben jongens een grotere kans om van school te wisselen dan meisjes, ook wanneer rekening wordt gehouden met het opleidingsniveau van ouders en het schooltype waar ze naartoe gaan. Vooral onder leerlingen met een havo-advies wisselen jongens vaker van school. Onder leerlingen met een advies voor vmbo-b, vmbo-b/k of vmbo-k wisselen meisjes juist vaker van school dan jongens.

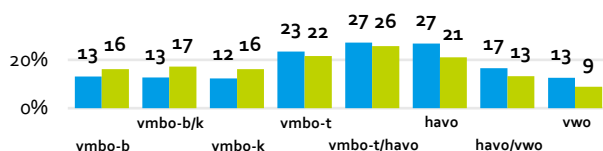
Ook het opleidingsniveau van ouders speelt een rol, leerlingen met hbo/wo-opgeleide ouders wisselen minder vaak van school dan leerlingen met anders opgeleide ouders. Dit zien we alleen terug onder leerlingen met een advies voor havo, havo/vwo of vwo.

Gemiddeld zit de helft (46%) van de leerlingen die van school wisselen na vier jaar op een ander niveau dan het basisschooladvies. De andere helft (54%) van de schoolwisselaars gaat door op het niveau van het advies, zij zijn om een andere reden van school gewisseld dan een niveauwisseling. Jongens die van school wisselen zijn na vier jaar vaker afgestroomd, voor meisjes geldt dat zij juist vaker zijn opgestroomd. Dit zien we terug op ieder niveau.

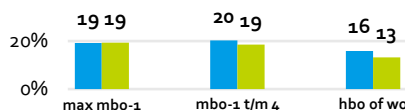
Omdat we naar het niveau van de vierde klas kijken en de meeste leerlingen al eerder van school wisselen kunnen deze niveauwisselingen ook pas op de nieuwe school hebben plaatsgevonden.

Jongens en meisjes die van middelbare school zijn gewisseld in Amsterdam tussen de eerste en vierde klas, cohort 2011-2018

basisschooladvies **jongens & meisjes**

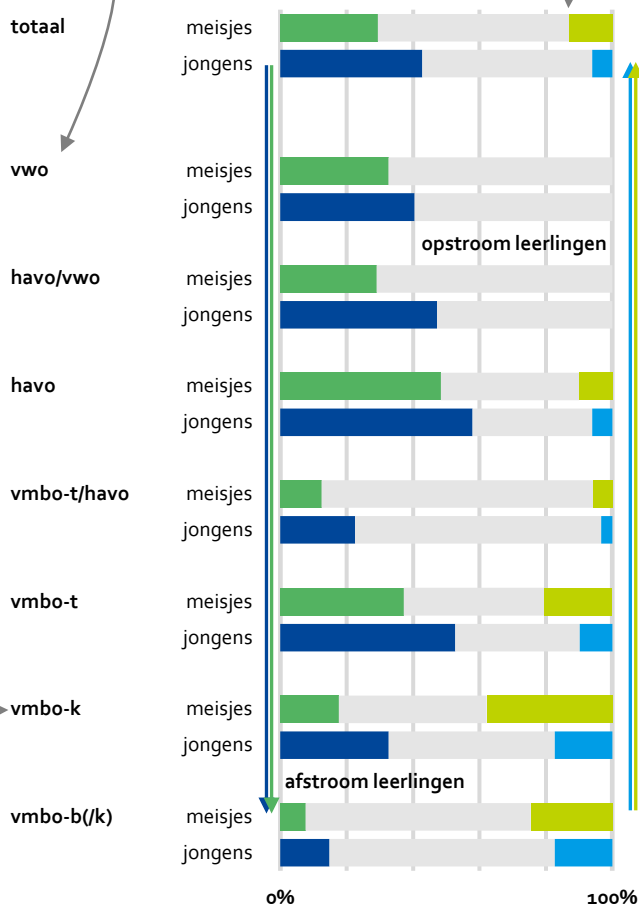

naar opleidingsniveau ouders

Bron: CBS, bewerking O&S

Niveauwisseling van schoolwisselaars in Amsterdam, tussen de eerste en vierde klas, cohort 2011-2018, naar niveau van het basisschooladvies en geslacht

Bron: CBS, bewerking O&S

Het verschil tussen jongens en meisjes is het grootst onder schoolwisselaars met een advies voor vmbo-k: 38% van deze meisjes zit na vier jaar op een hoger niveau tegenover 17% van de jongens. Van de jongens zit juist 33% op een lager niveau tegenover 18% van de meisjes.

Meer informatie...

<https://onderzoek.amsterdam.nl/interactief/dashboard-schoolloopbanen>

Auteurs

Frederique van Spijker f.van.spijker@amsterdam.nl
Joris Klinge j.klinge@amsterdam.nl

Colofon

Opdrachtgever
Onderwijs, Jeugd, Zorg en Diversiteit
(OJZD)

Jodenbreestraat 25
1011 NH Amsterdam
Postbus 1840
1000 BV Amsterdam

Onderzoek en Statistiek
onderzoek.amsterdam.nl

Weesperstraat 113
1018 VN Amsterdam
Postbus 658
1000 AR Amsterdam
T 020 251 0333